



## VOLUM

### 1. Presentació

Entre les diverses formes d'expressió artístiques, l'elaboració de produccions i objectes tridimensionals ha ocupat un lloc privilegiat en la història de la humanitat. L'exploració sensorial per mitjà del tacte o la deambulació de volums exempts diferencia la creació artística tridimensional de la bidimensional. Amb l'estudi i l'anàlisi de les formes i manifestacions tridimensionals es completa la visió plàstica de l'alumnat i es contribueix al desenvolupament de la seua formació artística, ja que es busca l'equilibri amb el respecte al medi ambient i es valora l'enriquiment inherent a la diversitat cultural i artística.

La matèria de Volum proporciona a l'alumnat les eines i recursos per a veure, conéixer, sentir i gaudir les formes volumètriques que hi ha al seu voltant. Mitjançant els coneixements, destreses i actituds relacionats amb les tècniques, materials i els elements formals de configuració, l'alumnat també desenvolupa habilitats i capacitats creatives respectant la diversitat, de manera que el dota de conceptes tècnics i experiències suficients per a poder ser conscient de les diferents opcions que l'art inclou i, d'aquesta manera, fomentar la seua actitud crítica davant d'aquestes.

El coneixement del llenguatge plàstic i visual que es desenvolupa des de l'Educació Secundària Obligatòria en les matèries d'Educació Plàstica Visual i Audiovisual i, si és el cas, Expressió Artística, trobarà en aquesta matèria de batxillerat una continuïtat pel que fa al grau de perfeccionament, profunditat i experimentació que li permeta encaminar-se a formacions artístiques superiors.

La matèria de Volum contribueix de manera directa a l'adquisició de les competències clau. Les particularitats de la matèria propicien el treball amb metodologies actives que faciliten a l'alumnat la consecució dels objectius de l'etapa de batxillerat.

La matèria prepara l'alumnat per a comprendre les formes geomètriques que conformen l'estructura dels objectes i els seus elements formals, però també li proporciona la informació necessària per a conéixer les característiques específiques dels materials i les tècniques utilitzades. D'així la importància que l'alumnat faça un ús adequat i responsable dels materials, tenint en compte l'impacte mediambiental d'aquests i la gestió dels residus que pogueren generar.

A més, la matèria de Volum contribueix a enriquir la formació de l'alumnat, ja que exercita els mecanismes de percepció de les formes i ajuda al desenvolupament d'una visió analítica i sintètica dels objectes artístics i tridimensionals que ens envolten. Per a fer-ho, es faciliten a l'alumnat les pautes perquè tinga curiositat per explorar l'entorn i per la comunicació amb el context que l'envolta, amb l'objectiu d'analitzar els aspectes formals i el coneixement del medi. La matèria de Volum contribueix al desenvolupament de diversos aspectes de la formació artística molt vinculats entre si, com són la percepció intel·lectual i sensorial de la forma, la creació d'objectes tridimensionals i la llum, com a responsable directa de l'apreciació visual de les formes tridimensionals.

Per a comprendre la contemporaneïtat artística i la importància del volum en el procés del disseny d'obres tridimensionals, es valoraran i s'analitzaran aspectes històrics i socials relacionats amb el concepte escultòric, des de l'Antiguitat fins als nostres dies. La comprensió d'aquesta evolució, tant en l'àmbit procedural com en el conceptual, proporciona a l'alumnat una visió oberta i global que li permet apreciar amb respecte la diversitat de l'art, així com formar una base crítica de valors artístics. D'aquesta manera, l'alumnat tindrà la possibilitat de poder



aplicar-los en produccions pròpies. Per això, la producció artística tridimensional no sols implica destreses tècniques, sinó criteris en la selecció de materials i tècniques a utilitzar. A més, l'alumnat estudia altres característiques i particularitats, com són la funció i finalitat de l'objecte, l'evolució d'aquest i el seu ús en l'entorn cultural en el qual es desenvolupa.

La matèria de Volum contribueix de manera directa a l'adquisició de les competències clau.

La competència digital està integrada en els diferents vessants conceptuais i pràctics de la matèria de Volum. Aquesta competència es desenvolupa des del moment de la cerca i selecció d'informació fins a la seua intervenció en els processos de creació, així com en el registre o exposició de les produccions tridimensionals.

La competència en consciència i expressions culturals es vincula directament amb el coneixement i anàlisi d'escultures i obres volumètriques d'un patrimoni: quan se n'aprecia la riquesa i se'n respecta la diversitat. La metodologia projectual adoptada en algunes ocasions des de la matèria de Volum potencia la competència d'aprendre a aprendre, de manera que facilita a l'alumnat recursos i eines per a afrontar la resolució de problemes d'una manera autònoma. Així mateix, les competències socials i cíviques i, sobretot, la competència d'iniciativa i esperit emprendedor s'aborden amb la posada en marxa de treballs col·laboratius i expositius, en els quals l'alumnat està, d'una banda, predisposat al diàleg, a la presa consensuada de decisions, i, d'una altra, a actuar de manera planificada, imaginativa i creativa davant de les tasques de volum plantejades.

D'aquesta manera, les particularitats de la matèria permetran la posada en marxa de metodologies cooperatives i col·laboratives que transformen l'aprenentatge en una experiència significativa i que promouen la interacció, la comunicació i la iniciativa de l'alumnat. La versatilitat de la matèria permet la participació en projectes que poden abastar un gran ventall de temes i altres àmbits de coneixement. Per això, es tracta d'una matèria idònia per a afrontar projectes o propostes relacionats amb els desafiaments del segle XXI, a partir de la tematització de les activitats, obrint espais de reflexió mitjançant propostes vinculades a aquests desafiaments o plantejant recursos que els aborden directament i en els quals l'alumnat puga implicar-se.

Així mateix, la matèria de Volum és fàcilment orientable cap a la sostenibilitat, ja que s'aprén a gestionar els residus generats per les produccions artístiques i s'inclouen materials i procediments biodegradables i respectuosos amb el medi ambient. D'altra banda, es plantegen les tècniques digitals, no solament com a eines d'investigació i de cerca documental, sinó també com a recursos que intervenen en la creació, el registre dels processos i la difusió dels projectes i treballs de volum. D'aquesta manera, es promourà el coneixement de la normativa reguladora de la protecció de dades de caràcter personal, a fi d'evitar situacions de risc i vulnerabilitat de l'alumnat i del professorat, de manera que es protegeixin els seus drets i llibertats fonamentals.

Els aprenentatges essencials de la matèria s'articulen al voltant de cinc competències específiques, els sabers bàsics que aquestes requereixen mobilitzar, que integren coneixements, destreses i actituds, i els criteris d'avaluació en els quals s'estableix el nivell d'assoliment de les competències. El conjunt de competències específiques l'adquirirà l'alumnat amb el desenvolupament de situacions d'aprenentatge integrades. Aquestes faran possible que l'alumnat explore les possibilitats creatives i analítiques que el món tridimensional li ofereix, amb el desenvolupament de projectes col·laboratius, enriquidors i multidisciplinaris.

De les cinc competències específiques de la matèria de Volum, les dues primeres giren entorn de la consciència cultural i se centren en el llenguatge plàstic i visual; aquestes no sols permeten una anàlisi de les obres artístiques tridimensionals, sinó també una reflexió de l'entorn i una apreciació de la diversitat cultural i artística del patrimoni.



La tercera i quarta competència específica potencien la producció artística tridimensional, no sols en el sentit de desenvolupar habilitats de producció, sinó d'experimentar i innovar amb els recursos plàstics tridimensionals relacionant-los amb referents artístics contemporanis. Amb aquests es potencia l'autoexpressió i es posen en pràctica els aspectes comunicatius i expressius que apareixen en els processos de producció d'obres volumètriques.

La cinquena i última competència específica s'ocupa dels projectes de la matèria de Volum i tots els aspectes metodològics, d'organització i de planificació que comporten la seu proposta en l'aula.

L'ordre de presentació de les competències específiques no ha d'entendre's com un mètode lineal de treball, ni com un element aïllat, sinó com un eix vertebrador de la resta dels components curriculars, que, en conjunt, culminaran amb la formació intel·lectual i humana indispensables per al futur personal, professional i social de l'alumnat.

Els coneixements, destreses i actituds que l'alumnat haurà de mobilitzar per a adquirir les competències específiques estan presents en els quatre blocs de sabers bàsics en els quals s'ha estructurat la matèria, que no tenen un caràcter seqüencial i poden donar lloc a diferents organitzacions que el professorat decidirà en les seues programacions.

En el primer bloc, "Tècniques i materials de configuració", s'exploren les possibilitats i les diferents combinacions tècniques dels materials propis de les obres volumètriques, i es posa l'èmfasi en la sostenibilitat i la possible toxicitat d'aquests.

El segon bloc, "Elements de configuració formal i espacial", recull els sabers relacionats amb la base sintàctica i semàntica de la composició volumètrica, les diverses tipologies i classificacions dels components volumètrics i les seues relacions formals.

En el tercer bloc, "Anàlisi de la representació tridimensional", s'aborden les eines i recursos per a poder elaborar un comentari crític i amb la terminologia adequada de peces artístiques tridimensionals.

El quart bloc, "El volum en el procés de disseny", presenta les fases del disseny de projectes tridimensionals i posa l'èmfasi en el disseny inclusiu i sostenible.

El cinquè bloc, "Projectes de volum", inclou la metodologia projectual, des de la concepció de la idea fins a la difusió o exposició del projecte.

Finalment, convé destacar que l'aprenentatge de la matèria de Volum proporciona a l'alumnat la possibilitat de materialitzar idees, conceptes i sentiments en produccions físiques. D'aquesta manera, s'aconsegueixen perfeccionar les destreses en la producció i s'amplia la sensibilitat de l'alumnat en la recepció d'obres d'art, en la comprensió del seu sentit estètic i en la intencionalitat de les obres, la qual cosa és extrapolable a altres expressions artístiques i a altres camps de coneixement. La matèria Volum suposa, per a l'alumnat, més que un contacte amb la creativitat i la pràctica artística, suposa una oportunitat per a conéixer i evidenciar el potencial transformador de l'art en la nostra societat.

## 2. Competències específiques de la matèria

### 2.1. Competència específica 1

Identificar, per mitjà de la percepció activa i la investigació, el llenguatge i els procediments associats a la creació de produccions artístiques tridimensionals, valorant la contemporaneïtat i la diversitat cultural i artística del patrimoni.

#### 2.1.1. Descripció de la competència

El concepte d'escultura, igual que el d'obra d'art, ha sigut un concepte canviant al llarg



de la història; en un primer moment es fa necessari un intent de definició per a abordar la contemporaneïtat i poder valorar amb sentit crític el patrimoni.

Aquesta competència valora el gran potencial de la percepció, que comprén un examen sensorial, i entre tots els sentits destaca el tacte i la vista. Aguditzar l'examen sensorial suposa una mirada diferent i el descobriment de possibilitats artístiques en l'entorn. En aquesta transformació perceptiva consisteix bona part de l'apreciació de la diversitat cultural i artística del patrimoni. Aquesta competència específica desenvolupa no sols la percepció sinó també els processos d'investigació sobre els materials i les tècniques propis de les obres tridimensionals. D'aquesta manera, l'alumnat pot no solament reconéixer les obres sinó també deduir-ne el procés creatiu i d'elaboració. Sobre els materials i els procediments cal assenyalar la importància, d'una banda, de la reflexió sobre l'impacte mediambiental i els residus que se'n puguen haver generat en l'elaboració, i, d'una altra, de la toxicitat dels materials i processos que n'han possibilitat la producció.

Aquesta competència específica manté una connexió rellevant amb la competència social i cívica, amb la competència en consciència i expressions culturals i amb la competència de comunicació lingüística.

## 2.2. Competència específica 2

Analitzar obres escultòriques o objectes artístics tridimensionals de diferents èpoques o estils, relacionant les característiques formals i conceptuais amb la funcionalitat, intencionalitat i significat en el marc del seu context històric, social i cultural.

### 2.2.1. Descripció de la competència

L'estudi de les obres d'art és una tasca complexa que necessita fragmentar-se en diferents fases perquè el seu abordatge siga més satisfactori. És evident que aquesta fragmentació és aplicable a les obres escultòriques o peces artístiques tridimensionals. Una primera aproximació a aquests objectes d'art consisteix en una anàlisi inicial, des d'una postura més intuïtiva i directa. No obstant això, el manteniment d'aquesta intuïció depén de tot el bagatge d'experiències, la percepció d'altres obres, els coneixements assimilats amb anterioritat i altres circumstàncies. En un segon moment s'aborda l'anàlisi de l'obra, en què té lloc una anàlisi més reflexiva, més meditada i que permet el comentari exhaustiu, raonat i amb diferents graus de profunditat.

Aconseguir aquests diferents graus de profunditat implica, almenys, saber analitzar les obres formalment, és a dir, analitzar les tècniques i procediments utilitzats per a la seua creació i aplicar conceptes específics de la matèria, com l'espacialitat, les dimensions o la qualitat superficial dels materials. D'altra banda, l'anàlisi formal es complementa amb una anàlisi més conceptual, en què té cabuda la dimensió semàntica o els aspectes simbòlics. Aquests es veuen articulats per la sintaxi visual que dona sentit a l'obra i, que permet a l'alumnat descobrir el vessant comunicatiu i expressiu de la peça.

Una de les eines eficaces per a despertar en l'alumnat l'interés per aquestes metodologies és la investigació. Així doncs, es fa necessari manejar documentació de diverses fonts d'informació (entre aquestes, les digitals) per a investigar obres tridimensionals de diferents estils, èpoques i tendències. D'aquesta manera, l'alumnat adquireix un bagatge, tant formal com conceptual, que nodrirà no sols els seus comentaris i anàlisis d'altres obres, sinó també la seua pròpia producció artística plàstica. D'altra banda, i com a fruit de la investigació, es fa necessària la producció de comentaris textuais, ja siguin escrits o orals, que impliquen l'ús de terminologia específica en l'anàlisi. Aquestes produccions textuais o comentaris podrien ser tant individuals com col·lectius, i com que s'exposen en públic, suposen un motiu de discussió, diàleg i



enriquiment mutu mitjançant l'intercanvi respectuós d'opinions.

L'anàlisi d'obres diverses, tant pròpies com alienes, aporta a l'alumnat una mirada més oberta, tolerant i, sobretot, crítica, no sols de l'art, sinó de l'entorn que l'envolta, de manera que supera estereotips i prejudicis. L'anàlisi d'aquests objectes artístics tridimensionals també suposa assimilar les particularitats de les tècniques i dels processos de creació, i relacionar-los amb la intencionalitat comunicativa o expressiva de l'obra.

Aquesta competència específica manté una connexió rellevant amb la competència de comunicació i lingüística i amb la competència en consciencia i expressions culturals.

### 2.3. Competència específica 3

Desenvolupar destreses i habilitats en l'ús de les eines, tècniques i recursos propis de la creació volumètrica, aplicant-les de manera experimental i innovadora en propostes plàstiques tridimensionals diverses i sostenibles.

#### 2.3.1. Descripció de la competència

La pràctica artística és, juntament amb la concepció de la idea, el discurs teòric i la comunicació, una part fonamental de qualsevol obra d'art. El món dels conceptes i les idees és necessari per a comprendre l'activitat artística, però la posada en pràctica és clau per a donar forma i materialitzar aquest aspecte conceptual. Tant els exercicis pràctics com la teoria de la pràctica són fonamentals per a impulsar el desenvolupament de les destreses, millorar les habilitats i aprendre dels errors.

En primer lloc, la creació de peces volumètriques amb interès artístic implica no sols el coneixement de la gran diversitat de suports i de mitjans disponibles, sinó saber combinar les diferents tècniques i ajustar-les a la proposta plantejada. Just en aquest apartat, aquesta competència específica assenyala la importància de la innovació i l'experimentació. Aquesta innovació es fa efectiva des de la selecció dels materials entre les opcions disponibles, i també en les decisions sobre els procediments i processos de treball adequats per a resoldre problemes compostius, estructurals o estètics. Així mateix, aquesta competència específica també assenyala la importància de la sostenibilitat en aquesta presa de decisions, que, igualment, ha de tindre en compte la toxicitat dels materials, l'impacte mediambiental de tota la producció artística i la seguretat dels procediments. D'altra banda, la connexió de l'art bidimensional amb el tridimensional fa necessària l'exploració d'aquesta relació en els dos sentits, a partir de la interpretació, el qüestionament i l'anàlisi d'elements bidimensionals per mitjà de produccions volumètriques i viceversa. D'aquesta manera, l'alumnat desxifra les bases, els codis i llenguatges propis de cada món, estableix diferències i similituds i les incorpora als seus recursos expressius.

Aquesta competència específica manté una connexió rellevant amb la competència d'aprendre a aprendre i amb la competència en consciencia i expressions culturals.

### 2.4. Competència específica 4

Crear obres tridimensionals individuals o col·lectives aplicant llenguatges i mitjans diversos (entre aquests, els digitals) promovent l'expressió de sentiments, idees i emocions i valorar les qualitats sensibles i comunicatives de l'art.

#### 2.4.1. Descripció de la competència

Les arts plàstiques proporcionen a l'ésser humà un canal de comunicació i expressió d'idees, de sentiments i emocions. Dins de les arts visuals, les obres que afegen la tercera dimensió a les seues formes presenten particularitats que permeten més integració sensorial i espacial de la persona que les contempla, així com més possibilitats d'interacció amb aquestes. Aquestes particularitats són les que l'alumnat, positivament, explorarà i experimentarà en les



seues produccions. De manera individual o col·lectiva i partint de l'estudi de referents de la contemporaneïtat artística, l'alumnat materialitzarà idees o sentiments amb composicions tridimensionals innovadores. Aquesta competència específica fa referència a la importància de la creació plàstica i artística, i a les possibilitats que brinda a l'alumnat per a expressar les seues idees, les seues inquietuds i fins i tot les seues emocions amb solucions formals tridimensionals. Els llenguatges, els mitjans i els suports per a realitzar són diversos, i les seues combinacions, quasi infinites, però cal assenyalar que es potencia l'ús de suports i eines digitals, no sols com mitjà de registre o difusió del treball, sinó també com a recurs d'ajuda a la concepció i creació de la peça artística.

La pràctica artística ha d'anar acompañada d'una reflexió i una discussió sobre el treball efectuat, en què l'alumnat siga capaç d'argumentar no sols sobre la seu obra, sinó també sobre la dels altres. En aquest exercici de reflexió interior o exterior es qüestiona l'obra: es defensen amb arguments les idees plasmades en aquesta, es verbalitzen opinions i sensacions i s'arriba a l'enriquiment mutu per mitjà de les posades en comú, les exposicions orals o les presentacions en públic.

Aquesta competència específica manté una connexió rellevant amb la competència d'aprendre a aprendre, amb la competència en consciència i expressions culturals i amb la competència digital.

#### 2.5. Competència específica 5

Participar activament en totes les fases de desenvolupament de projectes tridimensionals, utilitzant eines digitals per a la realització d'aquests, en un entorn de col·laboració respectuosa.

##### 2.5.1. Descripció de la competència

La metodologia projectual implica un procés de treball reglat en el temps, i el seu disseny compleix amb la finalitat d'aconseguir uns objectius concrets. L'art o les intervencions artístiques soLEN formar part de projectes dins de l'àmbit educatiu amb objectius diversos, implicacions d'altres matèries i finalitats no sempre artístiques.

És per això que aquesta competència específica busca la participació de l'alumnat en projectes en els quals es faça necessària la presència d'alguna producció artística tridimensional. La importància que l'alumnat coneix les metodologies projectuals l'acosta a mètodes propis del món professional i productiu. D'aquesta manera, el treball en equip, la col·laboració i la integració de diferents àmbits que treballen per uns objectius comuns, és uns dels pilars d'aquesta competència específica. Per a l'alumnat suposa un incentiu motivador a l'hora d'implicar-se en el treball i aprofundir en el projecte, i li ofereix una oportunitat per al creixement personal i la participació i inclusió social.

La metodologia projectual requereix una planificació de les fases i una evaluació durant tot el procés de treball i en finalitzar-lo. D'aquesta manera, l'alumnat pren consciència dels errors, els encerts i les possibles solucions, i incorpora totes aquestes vivències i experiències com a recursos a tindre en compte tant en altres projectes com en futures propostes que se li presenten. Les fases d'avaluació i control permeten prendre decisions consensuades democràticament en fòrums de diàleg, en què puguen modificar-se aspectes com la planificació inicial, els recursos utilitzats o altres paràmetres del projecte.

D'altra banda, aquesta competència específica remarca la importància de l'ús d'eines i recursos digitals com una solució eficaç i productiva per a la gestió, la planificació, el registre del procés i la difusió del projecte.



Aquesta competència específica manté una connexió rellevant amb la competència d'aprendre a aprendre, amb la competència del sentit de la iniciativa i esperit emprenedor i amb la competència social i cívica.

### 3. Sabers bàsics

La matèria de Volum es dissenya amb la voluntat d'afavorir l'adquisició competencial de l'alumnat, tant en l'anàlisi i en la creació de produccions plàstiques tridimensionals com en les destreses comunicatives i expressives. Amb aquest objectiu, s'han determinat un conjunt de sabers bàsics que han d'actuar de fonament, tant teòric com pràctic, per a l'adquisició de les competències específiques, el desenvolupament de les quals requereix mobilitzar determinats coneixements, destreses i actituds que constitueixen els continguts propis de la matèria i que s'organitzen en cinc blocs:

- Bloc 1. Tècniques i materials de configuració
- Bloc 2. Elements de configuració formal i espacial
- Bloc 3. Anàlisi de la representació tridimensional
- Bloc 4. El volum i disseny
- Bloc 5. Projectes de volum

Aquesta organització respon a un model competencial per al desenvolupament integral de l'alumnat que impulse el seu creixement artístic i la seua maduració personal i fomente una actitud receptiva a l'aprenentatge que l'acompanye al llarg de la seua vida acadèmica, així com en altres parcel·les socials.

El caràcter pràctic i projectual de la matèria li confereix un perfil didàctic que facilita desenvolupar aprenentatges transversals que contribuiran al fet que l'alumnat puga enfocar-se i superar, de manera individual o col·lectiva, els reptes del segle XXI, i entre aquests destaca la sostenibilitat, la igualtat de gènere, l'educació de qualitat i l'aliança entre els pobles.

#### 3.1. Bloc 1. Tècniques i materials de configuració. Transversal a totes les competències específiques

Materials i instruments escultòrics. Materials sostenibles, naturals, efímers i innovadors. Tècniques i terminologia específica.

Tècniques de transmissió d'emocions, estudi del gest, idees, accions i situacions en la producció i recepció d'obres d'art volumètriques.

El modelatge. Motles i buidatge, tècniques bàsiques de reproducció de peces tridimensionals. Principis de talla.

Tècniques d'encaix i articulació per a la creació d'estructures i instal·lacions.

Qualitats emotives i expressives dels mitjans graficoplàstics en cossos volumètrics.

#### 3.2. Bloc 2. Elements de configuració formal i espacial. Transversal a totes les competències específiques

Les formes tridimensionals i el seu llenguatge. Elements estructurals de la forma: línia, pla i textura.

Formes polièdriques, superfícies radiades i superfícies de revolució.

Relacions formals en l'espai.



Tipologia de formes volumètriques adaptades al disseny d'objectes elementals d'ús comú com a mitjà d'estudi i d'anàlisi.

*Land Art*, art povera i *ready made*. Art objectual i conceptual. La instal·lació artística.

El volum en moviment. La llum com a element generador i modelador de formes. Color, textura i tacte.

3.3. Bloc 3. Anàlisi de la representació tridimensional. Bloc associat a les competències específiques 1 i 2.

L'escultura i les obres d'art tridimensionals en el patrimoni artístic i cultural.

L'escultura en l'art contemporani.

La forma i l'espai. El buit com a element expressiu de la forma.

Les formes geomètriques-orgàniques, obertes-tancades, còncaves-convexes, plenes-buïdes.

La perspectiva de gènere i la perspectiva intercultural en l'art tridimensional.

Graus d'iconicitat en les representacions escultòriques.

3.4. Bloc 4. Volum i disseny. Transversal a totes les competències específiques

Principis i fonaments del disseny tridimensional.

Projectes d'estructures tridimensionals: modularitat, repetició, gradació i ritme en l'espai.

Disseny tridimensional sostenible i inclusiu.

Estudis i professions vinculats amb els coneixements de la matèria.

3.5. Bloc 5. Projectes de volum. Transversal a totes les competències específiques

Metodologia projectual en volum.

Investigació i experimentació en projectes tridimensionals.

Espai expositiu escultòric .

La propietat intel·lectual: la protecció de la creativitat personal.

Estratègies de treball en equip. Distribució de tasques i lideratge compartit. Resolució de conflictes.

Oportunitats de desenvolupament personal, social, acadèmic i professional vinculat a la matèria.

4. Situacions d'aprenentatge

Les situacions d'aprenentatge posen en relació les competències específiques de l'assignatura amb procediments i contextos d'aprenentatge desitjables. En aquest apartat es presenten una sèrie de criteris que seria convenient tindre's en compte en el disseny d'aquestes.

Les situacions d'aprenentatge s'han de connectar amb els desafiaments del segle XXI, per la qual cosa, dins del context de la matèria de Volum s'han d'utilitzar referents i temàtiques de transcendència social vinculats amb els reptes del present, com són: el consum responsable, la resolució pacífica de conflictes, la valoració de la



diversitat personal i cultural, el respecte al medi ambient i la gestió de residus, entre altres.

D'altra banda, el desenvolupament de la matèria de Volum implica l'elaboració de projectes que podrien relacionar espais o elements lligats al patrimoni artístic i cultural local. Aquests projectes necessiten una percepció directa i activa de les manifestacions artístiques locals; això afavorirà el desenvolupament de la identitat cultural de l'alumnat, de manera que contribuirà a entendre el patrimoni com a agent de cohesió social, crearà un vincle cultural i fomentarà els valors democràtics de la societat i la seua memòria històrica. S'hauria d'afavorir aquesta percepció directa transcendint les barres de l'aula i connectant amb el medi social i amb diversos agents culturals, i tenint en compte altres contextos educatius. A més, aquesta matèria ha de buscar l'equilibri entre el rigor en l'ús de les diverses tècniques i l'expressió plàstica, per la qual cosa s'ha de fomentar la reflexió, la creativitat i el criteri estètic.

A més, s'ha de tindre en compte la diversitat personal i cultural dins de l'aula com una oportunitat per a ampliar referents i explorar els matisos que proporciona introduir en un espai multitud de cultures diverses que proporcionen mirades diferents a reptes que són comuns, i integrar les experiències personals de l'alumnat i les seues vivències per a establir vincles amb els sabers bàsics i les competències específiques de l'àrea.

Per a contribuir a la sostenibilitat, i en connexió amb els desafiaments del segle XXI, s'ha de fer un exercici de reflexió sobre els diferents materials, l'ús i el consum d'aquests i l'impacte mediambiental que provoquen, per la qual cosa es recomana la utilització de materials sostenibles i reciclats en l'aula.

Comptar en els centres educatius amb la figura d'un/a coordinador/ora o mediador/ora cultural que afavorisca la participació de l'alumnat del centre en activitats culturals i artístiques de l'entorn, pot ser una manera d'affirmar la presència de la cultura i les propostes culturals de l'entorn en els centres.

Si bé la matèria de Volum té un pes majoritàriament pràctic, ha de fomentar els processos d'estudi i investigació, a més de contribuir a un context creatiu per al debat i la reflexió, a partir de l'exploració de totes les fases del procés creatiu i la valoració de l'error com una oportunitat d'aprenentatge. En definitiva, ha de ser un espai de desenvolupament del pensament crític i divergent, de manera que contribuïsca al fet que l'alumnat puga enfocar-se a altres situacions del seu dia a dia o a altres àrees del coneixement de manera creativa i reflexiva.

Les situacions d'aprenentatge han d'incloure necessàriament elements emocionals per la capacitat que tenen per a interferir i determinar els processos d'aprenentatge, per mitjà d'experiències interpersonals com a mitjà de gestió d'emocions per a afavorir la salut mental; d'altra banda, és necessari incentivar hàbits de constància, d'autoexigència i de disciplina que afavorisquen el treball a l'aula i que repercutisquen de manera positiva en la vida de l'alumnat.

La possibilitat de desenvolupar projectes artístics col·lectius fomenta la participació i el diàleg, ja que implica l'alumnat en processos de treball que requereixen cooperació. S'ha de potenciar l'arribada a acords per mitjans dialogats i fomentar la cultura democràtica i el llenguatge oral en l'expressió d'opinions, posicionaments i emocions, i el respecte per les idees alienes. No obstant això, les activitats individuals permetran a l'alumnat desenvolupar aspectes d'autoexpressió, de destresa i d'autonomia a l'hora de resoldre situacions, que després nodriran projectes col·lectius que, al seu torn, retroalimentaran altres futures produccions individuals. Per tant, es fa necessària la inclusió d'activitats individuals i relacionades amb altres de caràcter col·lectiu.



Com a marc general de les situacions d'aprenentatge, amb l'objectiu d'atendre la diversitat d'interessos i necessitats de l'alumnat, s'hauran d'iniciar els principis del disseny universal, i ens haurem d'assegurar que no hi ha barreres que impedisquen l'accessibilitat física, cognitiva, sensorial i emocional per a garantir la participació i l'aprenentatge de l'alumnat.

##### 5. Criteris d'avaluació

###### 5.1. Competència específica 1. Criteris d'avaluació

Identificar, per mitjà de la percepció activa i la investigació, el llenguatge i els procediments associats a la creació de produccions artístiques tridimensionals, valorant la contemporaneïtat i la diversitat cultural i artística del patrimoni.

C1.1. Identificar els diferents procediments i tècniques que permeten la producció d'obres d'art tridimensionals, valorar la diversitat del patrimoni artístic i cultural incorporant, quan siga procedent, la perspectives de gènere i la intercultural.

C1.2. Comparar obres de diferents èpoques i estils explicitant l'evolució que s'ha anat produint en el concepte d'escultura escultòrica.

C1.3. Mostrar una actitud receptiva respecte a l'entorn com a estímul per al desenvolupament de la creativitat i el pensament divergent.

C1.4. Investigar els materials i procediments utilitzats en produccions artístiques tridimensionals, reflexionant sobre la sostenibilitat i la toxicitat, així com el perjudici mediambiental que ocasionen.

###### 5.2. Competència específica 2. Criteris d'avaluació

Analitzar obres escultòriques o objectes artístics tridimensionals de diferents èpoques o estils, relacionant les característiques formals i conceptuals amb la funcionalitat, intencionalitat i significat en el marc del seu context històric, social i cultural.

C2.1. Investigar el context de diferents produccions artístiques tridimensionals, comprenent la diversitat i aportació cultural.

C2.2. Analitzar produccions artístiques volumètriques valorant les característiques i singularitats, fent ús de terminologia específica de la matèria, amb aportacions pròpies de les seues característiques derivades de la percepció d'aquestes.

C2.3. Reconéixer els llenguatges i elements tècnics i plàstics d'obres tridimensionals, i argumentar-ne la intencionalitat, així com la seua aportació a la cultura.

###### 5.3. Competència específica 3. Criteris d'avaluació

Desenvolupar destreses i habilitats en l'ús de les eines, tècniques i recursos propis de la creació volumètrica, aplicant-les de manera experimental i innovadora en propostes plàstiques tridimensionals diverses i sostenibles.

C3.1. Crear peces artístiques volumètriques emprant suports i mitjans diversos, i seleccionar amb coherència les tècniques més adequades i que s'ajusten a la idoneïtat de la proposta.

C3.2. Classificar els mètodes de reproducció de peces volumètriques, utilitzant-los de manera creativa en projectes artístics senzills.

C3.3. Relacionar les connexions entre el món tridimensional i les representacions bidimensionals, generant formes tridimensionals a partir de la percepció, l'anàlisi o la interpretació de formes planes.



C.3.4. Prodir obres tridimensionals, valorant amb responsabilitat i compromís la sostenibilitat del projecte a desenvolupar, el grau de toxicitat dels materials i la seguretat de les eines a utilitzar.

5.4. Competència específica 4. Criteris d'avaluació

Crear obres tridimensionals individuals o col·lectives aplicant llenguatges i mitjans diversos (entre aquests, els digitals) promovent l'expressió de sentiments, idees i emocions i valorar les qualitats sensibles i comunicatives de l'art.

C4.1. Utilitzar amb creativitat diferents tècniques i eines aplicades a les composicions volumètriques, plasmant valors, emocions, idees i inquietuds.

C4.2. Innovar en l'execució de produccions tridimensionals pròpies a partir de la investigació d'obres artístiques de totes les èpoques i estils i la vinculació d'aquestes amb referents de la contemporaneïtat artística.

C4.3. Aplicar correctament recursos digitals en el procés de creació d'obres artístiques tridimensionals, valorant l'eficiència i versatilitat d'aquests recursos.

C.4.4. Argumentar coherentment sobre produccions tridimensionals, tant pròpies com alienes, establint un debat lliure i obert que genere reflexió, expressió i intercanvi d'opinions en un ambient de respecte i enriquiment mutu.

5.5. Competència específica 5. Criteris d'avaluació

Participar activament en totes les fases de desenvolupament de projectes tridimensionals, utilitzant eines digitals per a la realització d'aquests, en un entorn de col·laboració respectuosa.

C5.1. Fomentar la diversitat artística i cultural i el compromís amb una societat més justa implicant-se activament en l'organització i desenvolupament de projectes que comporten la inclusió d'obres tridimensionals.

C5.2. Planificar projectes artístics o culturals a partir de la selecció i aplicació, amb coherència, dels recursos humans i materials disponibles i valorant la cooperació com una font d'enriquiment personal i de la pròpia creació artística.

C5.3. Utilitzar correctament eines i recursos digitals per a la gestió, organització, planificació i registre de projectes vinculats a peces artístiques tridimensionals, valorant l'eficiència i versatilitat d'aquests recursos.

C5.4. Avaluar la planificació, el procés i el producte final d'un projecte artístic o cultural que implique la creació d'obres volumètriques, convertint l'error en oportunitats personals i socials.



## ANÁLISIS MUSICAL I y II

### 1. Presentación

El Análisis Musical es una materia que se desarrolla en los dos cursos de Bachillerato y que pretende que el alumnado entienda los elementos internos y externos que configuran una obra musical y le dan sentido comunicativo encuadrada en un tiempo determinado. Entender lo que nos quiere transmitir una obra y la relación con el contexto ayudará al alumnado a comprender profundamente la música y, por tanto, su recepción analítica y su experiencia como oyentes; en definitiva, propiciar un acercamiento a la música mucho más vivencial.

Analizar varias propuestas musicales amplía el contexto sonoro del alumnado, ayuda a valorar la diversidad como fuente de enriquecimiento cultural, desarrolla el espíritu crítico, la curiosidad, así como la ampliación de un vocabulario propio a través de la formulación de juicios argumentados.

El enfoque didáctico general de esta materia presenta diversas vertientes. En el caso de la escucha, debe ser un procedimiento perceptivo centrado en el análisis musical con apoyos gráficos y audiovisuales variados que potencien la actitud activa del alumnado. Esta escucha activa propicia extraer similitudes y diferencias empleando procesos inductivos y deductivos derivados del análisis. Por otro lado, la vertiente práctica de la materia permite al alumnado concebir y asimilar, de manera vivencial, lo aprendido a través del análisis, tanto en interpretaciones, creaciones o la realización de proyectos.

Esta materia parte de los aprendizajes generados en la etapa de la Educación Secundaria Obligatoria, dando continuidad y ampliando el espectro de saberes relacionados con el estudio del análisis musical, ofreciendo una visión más concreta y menos generalista, a pesar de respetar, como se detallará en el presente documento, tanto la fisionomía de las competencias específicas como la distribución de los saberes básicos.

En cuanto a la conexión con otras materias de la modalidad de Música y Artes Escénicas, el Análisis Musical está relacionado directamente con las materias de Historia de la Música y la Danza y con Lenguaje y Práctica Musical.

A pesar de que la materia de Lenguaje y Práctica Musical se centra en el aspecto más interpretativo y la materia de Análisis Musical en el perceptivo a través de la comprensión de los elementos que le dan sentido a una obra musical, ambas materias se complementan.

La relación con la materia de Historia de la Música y la Danza se concibe desde la relación del análisis musical con los contextos sociales e históricos, los estilos, los géneros, los períodos o las compositoras y los compositores.

De igual modo, en lo que respecta a otras materias de modalidad, el Análisis Musical se relaciona con Artes Escénicas con saberes básicos tales como los géneros escénicos y las formas que se derivan, y con Coro y Técnica Vocal en cuanto a saberes básicos como la voz y las agrupaciones vocales, los géneros vocales y las formas que se derivan o el análisis de la propia interpretación vocal.

A pesar de que la competencia clave que más contribuye a la materia de Análisis Musical es la competencia en conciencia y expresión cultural (CCEC), en aspectos tales como el desarrollo de la escucha analítica, el análisis de los elementos que confluyen en una obra musical y la visión global que se deriva de la misma o el establecimiento de criterios propios hacia las propuestas musicales que ayudan a construir la propia identidad cultural del alumnado, la materia de Análisis Musical, a partir de los conocimientos, las habilidades y las actitudes que se derivan, contribuye al desarrollo del conjunto de las competencias clave del perfil de salida del alumnado al finalizar el Bachillerato.

En cuanto a la competencia en comunicación lingüística (CCL), dada la importancia de la comprensión de la información a través del discurso verbal, gráfico o audiovisual, el papel clave de la argumentación crítica, el razonamiento verbal y escrito y la interacción entre los lenguajes verbal y musical.